

Yeni Kent Ekolojisi Bağlamında Heykelin Kamusal Alanda Geleceği

Sculpture and Urban Ecology Exploring New Perspectives in Public Space

ÖZET

Günümüz kent anlayışı, yeni kent ekolojisi kavramı ile birlikte ele alınmakta ve genel anlamıyla sürdürülebilir bir yaşam biçiminin teşvik edilmesinin vurgulanması yönünde yaklaşımları içermektedir. Bu yaklaşımlar gerek doğal kaynakların korunması gerek ise çevresel denge gibi unsurların yeni kent ekolojisi kavramıyla harmanlanması üzerine şekillenmektedir. Aynı zamanda kentsel dönüşüm ve çevre ile ilgili sorunların odağında yeni kent ekolojisi, toplumsal farkındalığa dikkat çeken sanat eserleri ile de ayrıca ele alınmaktadır. Bu bağlamda kent yaşamının sürdürülebilirliği konusunda farkındalık yaratılmak adına güçlü bir potansiyel taşıyan heykel, geçmişten günümüze kentin estetiği ve kültürel dokusuna katkıda bulunan önemli bir sanat alanıdır. Heykel sanatının kamusal alandaki rolü, yeni kent ekolojisi bağlamında önemli iş birliklerine sahiptir. Bu bakış açısı ile yeni kent ekolojisi kavramı da heykel sanatına yeni açılımlar kazandıracak önemli yaklaşımlardan biri olarak görülmektedir. Ekolojik kentlerin sürdürülebilirlik, çevresel bilinç ve kamusal alanların işlevselliği açısından önemini yanı sıra, heykel sanatının tarihsel gelişimi ve kamusal alandaki yeri oldukça önemlidir. Heykel sanatının zaman içinde kamusal alanda nasıl bir değişim ve dönüşüm yaşadığı ayrıca heykel sanatının toplumsal bilinçlendirme ve çevresel farkındalık oluşturma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Heykel sanatının günümüzdeki sosyal, kültürel ve çevresel bağlam içinde nasıl bir rol üstlenebileceğine dair değerlendirmeler yapılmakta, yeni kent ekolojisi kavramının da heykel sanatına yeni açılımlar kazandıracak önemli yaklaşımlardan biri olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Heykel, kent ekolojisi, kamusal heykel, kamusal alan.

ABSTRACT

Contemporary urban understanding is being approached in conjunction with the concept of new urban ecology, emphasizing the promotion of a sustainable way of life in general. These approaches are shaped around the integration of elements such as the conservation of natural resources and environmental balance with the concept of new urban ecology. Simultaneously, within the focus of urban transformation and environmental issues, new urban ecology is also addressed through artworks that draw attention to social awareness. In this context, sculpture, which carries a strong potential to create awareness about the sustainability of urban life, is an important art form that contributes to the aesthetics and cultural texture of the city from past to present. The role of sculpture in public space holds significant collaborations within the context of new urban ecology. From this perspective, the concept of new urban ecology is seen as one of the important approaches that will provide new perspectives to sculpture art. In addition to the importance of ecological cities in terms of sustainability, environmental awareness, and the functionality of public spaces, the historical development of sculpture art and its place in public space are also crucial. It can be observed how sculpture art has undergone change and transformation over time in public space, and it holds the potential for social awareness and environmental consciousness. Evaluations are made regarding the role sculpture art can play in today's social, cultural, and environmental context, and the concept of new urban ecology seems to be one of the important approaches that will provide new perspectives to sculpture art.

Keywords: Sculpture, urban ecology, public sculpture, public space.

GİRİŞ

Canlıların çevreleriyle olan etkileşimini inceleyen bir bilim dalı olan Ekoloji, günümüzde sadece doğal dünyayla ilişkilendirilmeyip, aynı zamanda insan toplumları ve kültürel unsurlarla da iç içe geçen geniş bir perspektif ortaya koymaktadır. İnsan toplumları ve kültürel unsurların odağında yer alan en önemli mekanlardan biri kenttir. Kentler bu unsurların yanında ayrıca ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimlerinde yoğun yaşandığı özellikli bir yer olmaktadır. Bu yüzden ekoloji, toplumsal, kültürel, sosyal ve ekonomik yaklaşımlar ile tanımlanabilir olan kent kavramı ile doğrudan ilişkilidir. Ekolojik kent anlayışı, sürdürülebilirlik odağında, karmaşık bir yapıya sahip olan kentlerde önem oluşturmaktadır. Diğer mekanlardan

Ramazan Tilki¹
Ali Seylan²

How to Cite This Article

Tilki, R. & Seylan, A. (2024).
“Yeni Kent Ekolojisi
Bağlamında Heykelin
Kamusal Alanda Geleceği”,
International Social Mentality
and Researcher Thinkers
Journal, (Issn:2630-631X)
10(3): 451-458. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.11397097>

Arrival: 30 March 2024
Published: 30 May 2024

Social Mentality And
Researcher Thinkers is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

¹ Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı, İlkadım, Samsun, Türkiye

² Prof.Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İlkadım, Samsun, Türkiye

özellikle demografik olarak ayrıışan kentlerin ekoloji kavramı ile bütünleşmesinin öncelik oluşturduğu görülmektedir. “Nüfus kentlerde yoğunlaşmaktadır ve kentler öncelikle müdahale edilmesi gereken yerlerin başında yer almaktadır” (Yakupoglu ve Korkmaz Hasmaden 2013).

Kentsel, toplumsal ve çevresel sorunların ele alınmasında ekolojik bir yaklaşımın benimsenmesi, bu meselelerin parçadan ziyade bütün olarak değerlendirilmesini gerektirir. Yoğun etkileşim içerisinde bulunan ve yoğun olarak yaşamların sürdürüldüğü kentsel mekanlarda, dönüşüm ve değişim sosyal, kültürel, çevresel boyutlar ile ele alınması gereken olgulardır. Yeni kent anlayışı, sürdürülebilirlik ilkesine dayalı bir kentsel gelişim anlayışını temsil etmektedir. Bu yaklaşım, atıkların azaltılması, doğal kaynakların dengeli tüketilmesi, kentsel altyapının her kesime eşit şekilde ulaşılabilir olması gibi temel prensipleri içermektedir. Yaşanabilir kentler düşüncesi ile meydana gelen yeni kent tasarımı yaklaşımı, kamusal alanların planlanması, doğal ve yapay mekanların daha dikkatli ele alınarak sanatsal eserlerle donatılması düşüncesi öne çıkmaktadır. “Sanatın gücünün farkında olan Batıda, modernizmin yarattığı yeni yaşam alanlarıyla kaybolan ya da postmodern oluşumlar karşısında savunmasız kalan kamusal alanları tekrar canlandırmak için sanatın kamusal alandaki dönüştürücü ve yönlendirici rolü bugün yeniden benimsenmektedir (Kedik, 2012). Toplumsal yaşamın merkezi olan kamusal alanlarda yer alan heykeller bir kentin estetik ve kültürel dokusuna katkı sunan, kentin ruhunu yansıtmaya da önemli potansiyele sahip öğelerdir. Bu nedenle kamusal alanlar için yeni bir yaklaşım olarak karşımıza çıkan kent ekolojisi kavramı ile heykel sanatının ilişkisinin doğru tanımlanması son derece önemli görünmektedir.

2. EKOLOJİ

Terimi ilk defa günümüzde anlaşıldığı şekliyle kullanan Alman dilbilimci Ernest Haeckel ekolojiyi, doğanın ekonomisi ile ilgili olan bilgilerin bileşenini olarak anlamaktadır. Ona göre, ekoloji canlıların inorganik ve organik çevresi ile incelenmesidir (Çepel, 1983).

Haeckel’in tüm canlı varlıkların birbirleri ve çevresiyle ilişkilendiren yaklaşımı, doğa bilimlerinin ilişkisine dikkat çekmesine rağmen akademik çevrelerde uzun süre ilgi uyandırmadı (Bayrakdar, 1992). Ekoloji tanımı özellikle sanayi devriminden sonra çevre kirliliğinin artmasıyla değişim göstermiş, bilim dünyasında ve toplumda daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Ekolojinin temelinde, canlılar arasındaki etkileşimler ve bu etkileşimlerin çevreyle olan bağlantıları yatmaktadır. Ekosistemler, bu etkileşimlerin karmaşık birer örneğidir ve içerdikleri tüm organizmaların bir arada yaşadığı dinamik yapılarıyla dikkat çekmektedirler. Ekosistem, toplumsal konuları ve ekonomiyi kapsayan tüm organizmaların birlikte yaşadığı çevredir. Ekolojik konuları, toplumsal sorunlarla birlikte değerlendirme gerekliliği ekosistem değerlendirmesini getirmekte; kentsel, toplumsal ve çevresel konuların çözümünde bütüncül bir ekolojik yaklaşım gerektirmektedir. Ekolojik bir yaklaşım sorunlara kapsayıcı bir bakış açısı sunmaktadır. Örneğin, bir şehir planlaması kararı verilirken sadece o bölgedeki yeşil alanların değil, aynı zamanda o şehrin sosyo-kültürel dokusunun ve ekonomik yapılanmasının da etkileneceği bilinmelidir. Dolayısı ile ekolojik yaklaşımın benimsenmesi, sadece doğal çevrenin korunmasına değil, insanların da çevreyle uyumlu bir şekilde yaşamasına vurgu yapmaktadır.

Zamanla artan nüfus, gelişen teknoloji, çevresel kirlilik, küreselleşme, trafik sıkışıklığı, sosyal eşitsizlik gibi sorunların önlenmesi ve çevrenin korunması gibi karmaşıklaşan sorunlar, ekoloji kavramına yani anlam yükleri getirmiş; yeni kent ekolojisi düşüncesi önem kazanmıştır. Artık, ekoloji kavramının yalnızca doğal dünya ile ilişkilendirilmediği, insan toplumları ve kültürel unsurlarla iç içe ele alındığı görülmektedir. Böylece İnsan davranışlarının doğal sistemlere etkileri ve kültürel değerlerin ekolojik dengeye olan etkileri gibi konuların önem kazandığı görülmektedir.

3. EKOLOJİK KENT

Dilimizde Farsça kökenli “şehir” ve Türkçe kökenli “kent” kelimeleri sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılır. Arapça “Medine” kelimesi kullanılmamakla birlikte aynı kökten türetilen “Medeni” kelimesi şehirli yani, ortak yaşam kültürü, kent kültürü geliştirmeye atıf yapacak şekilde kullanılmaktadır. Şüphesiz sanat da kültürün bir bileşenidir ve sanat/tasarım veya sanat/tasarım kültürü kent kültüründen bağımsız düşünülemez. “Kent; toplumsal, siyasal, yönetsel ve ekonomik alanların bütün vatandaşlar için var olduğu yaşam alanıdır” (Kıvılcım, 2007). Kentsel gelişimi planlamak, tasarım ve yönetim süreçlerinde sürdürülebilirlik yaklaşımlarını benimseyen yeni kent kavramında kentsel gelişimi birçok farklı parametreye göre planlanmaktadır. Bu parametreler atıkların azaltılıp doğal kaynakların dengeli tüketilmesi, kentlerin gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sürdürülebilir olmasının sağlanması ve kentsel planlamada, kamu hizmetleri gibi temel altyapıların, toplumun her kesimine eşit şekilde ulaşılabilir olması olarak sıralanabilmektedir. Yine aynı zamanda doğal yapının korunmasının ve doğal habitatların çeşitliliğini sürdürmesine katkı sağlaması gibi prensipler planlama yapılırken öne çıkmaktadır.

Bunların neticesinde kültürel, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları ile birlikte sürdürülebilirlik olgusu da ortaya çıkmaktadır. Günümüzde sürdürülebilir kentsel alanlarında önemli çalışmalar yapılmakta ve birbiri ardına alternatif yaklaşımlar ortaya atılmaktadır. Bu yaklaşımlar içerisinde en önemli bir tanesi de ekolojik kent yaklaşımıdır (Caprotti, 2015).

Ekolojik kent kavramını (ecocity) Richard Register'in 1987'de yayınlanan "Ecocity Berkeley: building cities for a healthy future." isimli kitabında kullanmıştır (Akkoyunlu, 2007). Ekolojik kent kavramı, sonraki yıllarda bütün dünyada konuşulmuş ve sürdürülebilirlik adına giderek önem kazanmıştır. Kentlerin sürekli büyümesi ve gelişmesi, ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik açısından yeni yaklaşımların benimsenmesini zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla, kentsel planlama ve tasarım alanında sürdürülebilirlik ilkesine dayalı yeni bir anlayışın oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ekolojik kent kavramını geleneksel kent kavramından ayıran farkların başında, doğal kaynakların tüketim anlayışı, teknoloji, planlama ve gelişimde geleneksellik, toplumsal ve kültürel faktörlerin planlama ve gelişiminde daha az dikkate alınması, gibi özellikler gelmektedir.

Günümüzde, kentleşme sürecindeki hızlı değişimler ve şehirlerin yaşadığı dönüşümler, kamusal alanların ekolojik kent anlayışında doğru kullanımını da ön plana çıkarmıştır. Ekolojik kentlerde önemli yer tutan kamusal alan, toplumun bir araya gelip etkileşimde bulunduğu, demokratik tartışmaların ve kültürel etkinliklerin gerçekleştiği fiziksel ve sosyal mekanlardır.

Kentleri “kamusal bir oluşum” ya da “kamusal yaşamın odağı” olduğu düşünülebiliriz. Bu bağlamda caddeler, sokaklar, meydanlar kent imajının yansıdığı kamusal alanlardır. Kamusal alanı maddi bir alan olarak tanımlayan Sennett'e göre, “kentsel veya kentsel olmayan bir topluluğun içinde yer alır ve meydan, cadde gibi somut bir alanı içerir. Kamusal alan kentin ruhu, kentin ambiyansıdır. Bu alan fiziki, sosyal ve sembolik olarak kenti dönüştürmek yeniden biçimlendirmek için için birer araçtır” (Sennett, 1999). Kamusal alanların fiziki, sosyal ve sembolik olarak kullanımını destekleyecek ayrıca kent kimliğini ve kent imajını da öne çıkaracak araçların başında kamusal heykelin geldiği yapılan araştırmalarda da kendini göstermektedir.

4. KAMUSAL ALANDA HEYKEL

Kamusal kavramı, Batı'da 14.yüzyılda kullanılan “public” kelimesinden ortaya çıktığı (Özcan, 2013) Türkçe'de köken olarak “hep, bütün, tüm, umum” (<https://www.nisanyansozluk.com/>) anlamına karşılık geldiği ve kamusal alan anlamında kullanıldığını görmekteyiz.

Antik dönem agoraları, tarihsel olarak önemli toplumsal alanlardı ve günümüzdeki kamusal alanlara ilham kaynağı oldu. Bu mekanlar, antik çağın sosyal yaşamının merkezi konumundaydı ve günümüzdeki kamusal alanların temelini oluşturdu. Agora, Antik Yunan'da genellikle kamu yapıları ve portiklerle çevrili, popüler veya politik toplantı yeri olarak kullanılan, seçim ve yargılama gibi önemli olayların da gerçekleştiği pazar yeri veya ortak meydana (Çakar, 2018).

Bu kavramı bugünkü anlamıyla ilk kullanan 1568-1617 yılları arasında yaşamış Cizvit Rahibi Dominico Suarez'dir. Kamusal alan kelimesinin günümüz anlamında kullanımı ise, Avrupa'da 1962 yılında Jürgen Habermas'ın “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü Burjuva Toplumunun Bir Kategorisi Üzerine Araştırmalar” adlı kitabın da ele alındığı görülmüştür. Kamusal alan Habermas'a göre, özel şahısların kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekanların tanımladığı hayat alanıdır. Yani, herkese açık olan herkesi içeren anlamında kullanmıştır (Habermas, 2000).

Kamusal alanlara insanların özgürce girip çıkabilmeleri insanları o kentin parçası haline getirmiştir. Eserlerin mimari yapılara eş biçimde büyümesi heykelin kendi mekanını oluşturmasına olanak sağlamış ve eserler insanlarla doğrudan ilişki kurmaya başlamıştır.

Kamusal Alanda heykelin varlığı, işlevleri ve geldiği nokta itibari ile, yeni kent ekolojisi kavramı ile Kamusal alandaki heykellerin varlığı ve işlevleri, yeni kent ekolojisi kavramı açısından önemlidir. Tarih boyunca, anıtsal heykeller öncelikle mimari yapıların bir parçası olarak görülmüş ve yapıların anlamını güçlendiren sanat eserleri olarak kabul edilmiştir. Heykeller, farklı biçimlerde olmalarına rağmen işlevsel olarak benzerlikler gösterir.

19.yüzyıl sanayi devriminin etkisi ile (radyo, sinema, video, fotoğraf) gibi buluşlar toplumu birçok anlamda değiştirirken görsel sanatlarda da kurumsal ve biçimsel açıdan köklü değişimlere neden olmuştur (Bulut, 2014). Artık sanat doğa görünümünü taklitten öte farklı arayışlar içine girmiştir. Yirminci yüzyıla girilirken plastik sanatlarda arayışların hızlandığı, geleneksel tutumların bırakıldığı, yeni benimseyişlerin geçerlilik kazanmağa başladığı görülmektedir.

Giderek mimari yapıların dışına çıkan heykel, kendi yapısal sınırlarının içine dahil olarak bağımsız anlam çerçevelerini belirlemiştir. Birçok aşamadan geçerek günümüze kadar gelen heykel sanatı gelişen kent anlayışı ile birlikte kamusal alanların da işlevi, insanların ihtiyaçlarına bağlı olarak değişmiş ve yeni arayışlara yönlendirmiştir. Kamusal alanlarda insanlar arasındaki dolaylı ya da doğrudan iletişim, kamusal alanlardaki heykel sanatı ile insanın çevresiyle olan etkileşimini güçlendirebilmektedir. Özellikle 1960 sonrasındaki sanat anlayışının galeri dışına taşma düşüncesi ve çevresel sorunların ele alınması ile birlikte yeni heykel anlayışları oluşmuştur. Kamusal alanlarda insanlar arasındaki dolaylı ya da doğrudan iletişim, heykel sanatında kaidenin reddi, heykel ve izleyici arasındaki sınırların kalkması, kamusal alanlardaki heykel sanatı ile insanın çevresiyle olan etkileşimini güçlendirebildiği düşünülmektedir.

Calder, kamusal alanda heykellerle yeni bir sanat ve toplum anlayışı oluşturma çabalarının önde gelen bir ismidir. İtalya'nın Spoleto kentinde 1962'de düzenlenen Uluslararası Açık Hava Heykel Sergisi, kamusal alandaki heykel kullanımında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu sergide, yaklaşık yirmi metre boyundaki Resim.1' de Calder'in heykeli büyük bir etki yaratmıştır.

Görsel 1: A. Calder. La Grande Vitesse, Boyanmış Çelik, 1969, Grands Rapids, A.B.D.

Kaynak: <https://calder.org/works/monumental-sculpture/la-grande-vitesse-1969/>

Günümüzde devam eden sanat-doğa ilişkisine bağlı olarak sanatçılar, yoğun bir şekilde güncel dayalı problemleri ürettikleri eserlerine referans olarak almaktadırlar. Sanatçılar yaşadıkları çevresel sorunları 1970'lerde olduğu gibi sadece mekânın dışına taşımayıp, yine sergi mekânları içinde izleyiciye sunarak izleyicinin dikkatini ekoloji, sürdürülebilirlik, insan ve doğa, sanat ve insan gibi konulara çekmektedir. Geçmişten günümüze kadar doğada meydana gelen farklılıklar, sosyal ve kültürel değerlerin insan doğa ilişkisinde aynı zamanda sanat ve doğa ilişkisinde görülür. Disiplinler arası bir anlayış sergileyen günümüz sanatçıları yerel ve küresel çevre problemleri sanatsal platforma çekerek çözüm bulma ya da toplumsal farkındalık yaratma çabasıdadır. İnsan ve doğa arasındaki bağın kopuşuna çare aranırken diğer taraftan bu çözüme bağlı olarak sanatta da dönüşümler meydana geldiği görülmüştür.

Günümüze kadar olan süreçte toplumsal, kültürel, bilimsel ve sanatsal açıdan heykel sanatı kamusal alanların tamamında iletişimin en yoğun olduğu kentsel alanlarda kullanılmıştır. Heykel sanatı birçok aşamadan geçerek günümüze kadar gelmiş ve yeni kent ekolojisi bağlamında heykelin kamusal alandaki geleceği görülür hale gelmiştir. Bugünün kent anlayışı ile birlikte kamusal alanların da işlevi, insanların ihtiyaçlarına bağlı olarak değişmiş ve yeni sorular sordurmuştur. Kamusal alanlarda insanlar arasındaki doğrudan ya da dolaylı iletişim, kamusal alanlardaki heykel sanatı ile insanın çevresiyle olan etkileşimini güçlendirebilmektedir. Heykel sanatı; sadece bir alandan beslenmeyen ve sadece bir tane tanımı olmayan bir süreci yaşamaktadır. Bu bağlamda heykel sanatının, kendini ifade edebilme sürecinde bazı tasnifleri yapıldığında, kendini ifade ettiği alanları şu başlıklar altında görmekteyiz; Toplumsal sorunlara odaklanan, sanatçının belirlediği kavramlar/öz deneyimler, mekânla bütünleşik, mekanla anlam kazanan, mekanla birlikte kurgulanmış heykeller, dijital dünyaya entegre olmak amacı ile gelişen disiplinler arası bir anlayışla yapılmış heykeller, sanat piyasası, sanat piyasası politikası vb. konular çerçevesinde biçimlenen ya da yönlendirilen heykeller, gelecekçi yönelimler sonucu ortaya çıkan heykeller, heykel sanatçıların tartıştıkları konular üzerinden kendilerini ifade etmeye çalıştığı alanlardır.

Böylece geleneksel anlayışından sıyrılan heykeller, mekânı şekillendiren, mekânı kendi bünyesine dahil eden ve kimliğini oluşturan nesnelere dönüşmüştür. **Resim 2**'de Jeff Koons'un 1992 yılında çevre bilinci ve çevresel konulara ve sanattaki sorunlara dikkat çekmek amacı ile Guggenheim Müzesi önüne yapmış olduğu eseri de kamusal alanda çağdaş sanatın etkilerine örnek verilebilecek bir uygulama olarak gösterilebilecek en iyi örneklerden biridir. Teknoloji ve bilimin de hızla gelişmesi ile birlikte mekânın kendisi ile birlikte mimari yapıların da sanatın bir parçası haline geldiği görülmektedir. Bu bağlamda, "kamusal alanlarda, dijital sanat, enstalasyon, arazi sanatı, eylemcilik, anıtlar ve anıtsal kent heykelleri gibi modern eğilimlerin ortaya çıkmasıyla kamusal sanatta, sonsuz sayıda yeni ve karmaşık olarak tanımlanmış kentsel heykel türleri oluşmuştur" (Biçer, 2007).

Görsel 2: Jeff Koons,1992, Guggenheim Müzesi.

Kaynak: <https://www.guggenheim.org/news/bilbao-jeff-koons-puppy>

Ekonominin tüketime yönelmesi ile birlikte kendi kendine yeten geleneksel ekonomi ortadan kaybolmuştur. Bugünün anlayışı sürdürülebilirlikten uzaklaşıp, kapitalist ekonomik düzenin hâkimiyetinde üretim ve tüketimi insan refahının temel ölçütü olarak görmüştür. Özellikle batı toplumlarının başını çektiği kıyasıya kalkınma mücadelesi sonucunda ortaya çıkan çevre sorunları, insanoğlunun ve diğer canlıların yaşamını tehdit etmeye başlamış; çevrenin sürdürülebilirliği artık ihmal edilemeyecek bir olgu olarak ön plana çıkmıştır (Kılıç, 2015). Bu nedenle, kent planlamacıları, mimarlar ve sanatçılar, kentlerin sürdürülebilirliğini ve yaşanabilirliğini artırmak için yeni yaklaşımlar geliştirmektedir. Bu yaklaşımların bir parçası olan kamusal heykel sanatı da önemli bir yer tutmaktadır.

Yeni kent kavramı ile heykel sanatının bazı açılımlar kazandığı görülmektedir. "Toplumsal ekolojinin temel hareket noktasını, toplumla doğayı karşı karşıya getiren sorunların toplum ile doğa arasında ortaya çıkmadığı, toplumsal gelişmenin içinden çıktığı, toplumsal gelişmeden kaynaklandığı düşüncesi oluşturmaktadır" (Önder, 2002).

Sanatçıların doğa ve çevre sorunlarına yönelmeleri ile birlikte, sanatın da kapalı alanların dışına taşınması ile yeni mekân anlayışlarıyla doğa-insan, sanat-doğa birlikteliği günümüzde de sürmektedir. Artan çevre sorunları ile birlikte disiplinler arası duruş sergileyen sanatçılar bu çevre problemlerini kendilerine fazlaca konu edinmektedirler. **Resim 3**'de Jason De Caires Taylor'un dünya dengesinin bozulması sebebi ile toplumsal bilinci uyandırmak ve su altında sergilenecek heykellerin uyarıcı nitelikte olacağını düşünerek, insanlar içinde suyun altında yeni yaşam alanları olabileceğini göstermek için ilk su altı heykellerini yapmıştır.

Görsel 3: Jason De Caires Taylor, Su Altı Heykel Parkı, Grenada

Kaynak: https://islandoriginsmag.com/the-secret-underwater-sculpture-of-the-caribbean/#google_vignette

Son yıllarda, disiplinlerin ve kültürlerin birbiri ile iç içe geçtiği görülmektedir. Bugün iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerlemeleri sayesinde yeni medya, internet, sosyal medya, sanal dünya gibi yeni kavramlar hayatımıza girmiş bulunmaktadır. Bu yeni oluşumlar da pek çok alanda da değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Sözeri, M. 2016). Buna en iyi örneklerden biri, **Resim 4**'de, Şikago Milenyum Park'ta yer alan kamusal alanda uygulanmış "Taç Çeşmesi" interaktif video heykel çalışmasıdır. Jaume Plensa'nın tasarladığı eser, su ve ışık temalarıyla öne çıkan, iç yüzeylerinde ışık yayan ledler ile donatılmıştır.

Görsel 4: Jaume Plensa, Taç Çeşmesi, Chicago, 2004.

Kaynak: <https://jaumeplensa.com/works-and-projects/public-space/the-crown-fountain-2004>

Doğadaki değişim, sosyal ve kültürel değerlerin insan doğa ilişkisinde aynı zamanda sanat ve doğa ilişkisinde görülür. İnsan ve doğa arasındaki bağın değişim ve dönüşümüne çare aranırken diğer taraftan bu çözüme bağlı olarak sanatta da dönüşümler meydana geldiği görülmüştür. Bu değişimlerin, yeni kent ekolojisi kavramı, kentsel yaşamın sürdürülebilirliği ve doğal çevrenin korunması bağlamında ortaya çıkan bir yaklaşım olduğu ve bu kavramın heykel sanatına kazandırabileceği bazı açılımları olduğu düşünülmektedir. Yeni kent ekolojisi, sürdürülebilirlik ve doğal çevrenin korunmasını bağlamında, heykel sanatı, bu bilinci topluma aktarabilir ve izleyiciye doğanın değerini hatırlatabilir.

Heykel sanatı, kentsel mekânın doğa ile nasıl bütünleşebileceğini görselleştirebilir ve kent yaşamının sorunlarına ve çözümlerine dikkat çekebilir. Özellikle çevresel konular ve kentsel dönüşüm gibi alanlarda sanat eserleri, toplumsal farkındalık oluşturma potansiyeline sahiptir. Heykeller, kentsel alanlarda izleyicilerle etkileşime girerek, insanların çevreleriyle olan ilişkilerini yeniden değerlendirmelerine neden olabilir. Bu durum, kent ekolojisinin yaşamın her yönünde nasıl yer edinebileceğini gösterme açısından önemlidir.

Yeni kent ekolojisi, fonksiyonellik ve estetiğin bir arada olabileceği, kentlerin hem yaşanabilir hem de görsel olarak cazip olabileceği bir yaklaşımı savunduğu düşüncesinden yola çıkarak, yeni kent ekolojisi kavramı, heykel sanatına sürdürülebilirlik, çevresel farkındalık, mekânsal etkileşim ve estetik-fonksiyonellik dengesi gibi açılımlar kazandırabilir. Heykel sanatı bu çerçevede, kentlerin geleceğine dair vizyon oluşturma, toplumsal bilinçlendirme ve kentsel dönüşüm süreçlerine katkı sağlama gibi önemli roller üstlenebilir.

Heykel sanatı birçok aşamadan geçerek günümüze kadar gelmiş ve yeni kent ekolojisi bağlamında heykelin kamusal alandaki geleceği görülür hale gelmiştir. Bugünün kent anlayışı ile birlikte kamusal alanların işlevi, insanların ihtiyaçlarına bağlı olarak değişmiş ve yeni sorular sordurmuştur. Kamusal alanlarda insanlar arasındaki doğrudan ya da dolaylı iletişim, kamusal alanlardaki heykel sanatı ile insanın çevresiyle olan etkileşimini güçlendirebilmektedir. Heykel sanatı; sadece bir alandan beslenmeyen ve sadece bir tane tanımı olmayan bir süreci yaşamaktadır. Birçok disiplini bünyesinde barındıran, mekân anlayışına bağlı olarak çeşitli düzlemlere taşıyıp sergilenebilen, heykel-insan, heykel-mekân, heykel-çevre açısından izleyicileri farklı yönden etkileyebilen yapıya sahiptir. Heykel sanatı, tanım ve kapsam olarak sınırlarını genişleten bir yaklaşım süreci içinde yer almaktadır. Kent ve insan odağında, doğa ile bütünleşik bir olgunun tam merkezine konumlanan heykel sanatı, klasik tanımlamalarının ötesine geçmektedir. Sanatın birçok alanında olduğu gibi değişim döngüsü içinde biçimlenen insan ve kent yaşamının vazgeçilmez unsuru olarak kendisine yeni keşifler aracılığı ile kavramsal yönelimler kazandırmaya çalışmaktadır.

Heykel sanatı, günümüzde bilim ve teknolojinin ilerlemesine balı olarak yeni kavramların ve görsel değerlerin ortaya çıkmasına paralel olarak dijital sanat olarak adlandırılan yeni medya sanatıyla iç içe geçmiştir. Bu disiplinler arası yaklaşımlarda, sanat, tasarım ve teknoloji bir araya gelerek güçlü bir ifade potansiyeli sunar. Geleneksel olarak, heykel sanatı figüratif anlatımı benimsemiş olsa da günümüzde postmodern sanat anlayışı, heykel sanatında daha soyut, minimalist ve yerleştirme sanatı gibi farklı anlatım biçimlerine yönelmiştir. Bu nedenle, heykel sanatının geleceği, farklı anlatım biçimlerinin keşfedilmesiyle şekillenecektir.

SONUÇ

Kent ekolojisi ve ekolojik bilinç, kentsel planlama ve tasarımın merkezine yerleşmiştir. Ekoloji, sadece doğal çevrenin korunması değil, aynı zamanda insanların bu çevreyle uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlama amacıyla gelişmiştir. Ekolojik kent anlayışı da sürdürülebilir bir yaşam biçimini teşvik ederek, doğal kaynakların korunması, sosyal eşitlik, ekonomik büyüme ve çevresel denge gibi unsurları içerir. Kent yerleşiminin önemli bölümünü oluşturan kamusal alan, kentin ruhunu yansıtan ve toplumsal yaşamın merkezi olan bir oluşumdur. Bu alanlar, kentsel dönüşümün ve kentsel gelişimin birer aracıdır. Heykel sanatı da kamusal alanda bulunan ve kentsel yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan eserlerle kentin estetik ve kültürel dokusuna katkıda bulunur. Yeni kent ekolojisi kavramı, heykel sanatına yeni bir perspektif kazandırmaktadır. Sanat, doğa ve toplum arasındaki ilişkilerin, yansıtıldığı bir alan olarak karşımıza çıkar. Yeni kent ekolojisi yaklaşımıyla, heykel sanatı da kentsel yaşamın sürdürülebilirliği ve doğal çevrenin korunması bağlamında yeniden şekillenmektedir.

Yeni kent ekolojisi kavramı, heykel sanatına yeni açılımlar ve perspektifler kazandırmaktadır. Heykelin kamusal alandaki sosyal çevreyle olan uyumu, verilen örneklerden de yola çıktığımızda en önemli konusudur. Kamusal alanda heykelin varlığı, kent estetiğine ve kültürel dokusuna katkıda bulunarak, toplumsal yaşamın ve kentsel dönüşümün bir parçası haline gelmektedir. Heykel, sadece kenti süslemekle kalmaz, aynı zamanda sosyal ve kültürel yapının ifadesi ve yaşamın anlamını estetik bir şekilde belirleyen bir değerdir. Mekânın şekillendirilmesi, tanımlanması, kullanımı ve anlamlandırılmasında önemli bir rol oynar. Modern toplum, gelişen, değişen, çatışan ve çelişen grupların bir araya gelerek birleşmesidir. Dolayısıyla, modern sanatçı da buna paralel olarak farklı sosyo kültürel değerlerin aktarıcıları olarak yeni düşünceleri sergileyerek, akımlarla yarışan, tartışan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bugünün sanatçıları da heykel sanatı da modern toplumla bütünleştikleri uyumlu bir süreç içinde varlığını devam ettireceği düşünülmektedir. Heykel sanatının geleceği, teknolojik ve kültürel değişimlerin etkisiyle, farklı ve yenilikçi anlatım biçimleriyle şekillenecektir. Bu bağlamda, heykel sanatı ve yeni kent ekolojisi arasındaki ilişki, kentsel yaşamın ve sanatın geleceğini şekillendirmede önemli bir role sahiptir.

KAYNAKÇA

Akkoyunlu, K. (2007). Sürdürülebilir Kent. İmge Yayınevi, Ankara.

Bayrakdar, M. (1992). İslam ve Ekoloji. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları:319, Halk Kitapları, Ankara.

Bulut, İ. (2014) 21. Yüzyılda Yeni Teknolojilerin Yarattığı Sanat Anlayışları ve Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Eğitim Programlarındaki Yeri Journal of Educational Sciences Research. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* Cilt: 4, Özel Sayı:1

Caprotti, F. (2015). Eco-Cities and the Transition to Low Carbon Economies. <https://doi.org/10.1057/9781137298768>

Çakar, N. (2018) Kent, Kamusal Alan Ve Anıt Heykel İlişkisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Güzel. Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, *GSF Sanat Dergisi*, 2018

Çepel, N. (1983). Genel Ekoloji. İstanbul Ün. Orman Fak. Yayınları, İstanbul.

Habermas, J. (2000) Kamusallığın Yapısal Dönüşümü, çev.: Tanıl Bora-Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul

Karakurt, Tosun E. (2017) Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt:17, Yıl:17, Sayı: 4, 17: 169-189

Kedik, A. S. (2012). Heykelin Kamuya Açık Alanda Var Olma Koşulları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, No. 6, 76-90.

Kılıç, S. (2015). Modern Toplumda Çevre Bilinci Üzerine Düşünceler. İmge Kitabevi, Ankara.

Önder, T. (2002). Toplumsal Ekoloji Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Günlüğü*, Sayı:70.

Özcan, Y. (2013) Genç Hukukçular Genç Hukukçular Hukuk Okumaları *Birikimler 1, Kamusal/Özel Alan Tartışmaları*. İstanbul

Satır arası boşluklar şu şekilde olacaktır:

Sennett, R. (1999). Gözün Vicdanı: Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Yakupoglu, E., & Korkmaz Hasmeden, F. (2013). Sürdürülebilir Ekolojik Yerleşmelere Örnek Olarak